

FÆLLES POLITISK MÅLSÆTNING FOR DANMARKS BORGERLIGE PARTIER

Af landsretssagfører ALF BENT HERMANN

DET BORGERLIGE samarbejde i Danmark mellem Venstre og det konservative folkeparti har nået sin foreløbige kulmination gennem de to partiers udsendelse af et fælles handlingsprogram for den økonomiske politik, hvis mest markante indhold er en bebudet nedsættelse af skatterne på indkomst og formue, såvel som på fast ejendom.

Det er før set — i årene 1950 til 1953 — at de to partier har kunne virke sammen i fælles regeringsdannelse, men det er første gang de to partier som opposition har fundet et så officielt og uigenkaldeligt udtryk for fælles syn på den alt dominerende del af den politiske debat.

Dette fælles handlingsprogram har med rette vakt interesse udover landegrænserne. Det gælder både de lande, hvor en borgerlig samling allerede har tvunget socialismen i knæ, såvel som de lande, hvor socialismen stadig lever højt på, at der ikke er skabt et regeringsdygtigt borgerligt alternativ.

Den historiske belastning.

Man har bedt mig opridse nogle hovedlinier for fællesprogrammet

og for dets forudsætninger aktuelle som udviklingsmæssige. For at begynde med det sidste er det nødvendigt at se en del år tilbage til slutningen af attenhundretallet, hvor Højre havde hans afdøde majestæt Kong Christian den Niendes tillid og dermed regeringsmagten, mens Venstre havde vælgernes tillid og dermed flertal i Folketinget. Dengang var der ikke tale om samarbejde. Tinget var så snedigt at nægte regeringen skat, men finansministeren vidste at klare for sig; blandt andet var han ufin nok til at kræve afgift af den fattige vælgers brændevin. På den tid etablerede Venstre sit eget private væbnede hjemmeværn, mens regeringen som modtræk etablerede et hvervet gendarmeri. I en mere kolerisk befolkning var en sådan situation naturligvis mundet ud i en revolution, men ikke i Danmark, der er kompromiernes land, hvilket skyldes klimatiske forhold; det bliver altid regnvejr i det afgørende øjeblik og våde idealister føler sig mere tiltrukket af kaffen i kakkelovnskrogen end af døden på barrikaderne.

Selv bortset fra sådanne tilløb til

voldelig fremfærd var indstillingen mistroisk og ofte direkte hadefuld. Højre, der navnlig støttede sig til godsejerne og det bedre borgerskab, så ned på den brede befolkning og øjnede ikke værdierne, hverken i Grundtvigs folkelige kultur, eller i andelstanken som eksponent for landbrugets økonomiske ekspansion. De gudsbespottelige tanker, der rejstes af brødrerne Brandes, blev betragtet på samme vis, som orm i en kat. Venstres opfattelse af modstanderen på den tid, genfinder man hos hvor tids kommunister. Det tog på den tid 3 år at gennemføre en lov om bekæmpelse af rotter.

De politiske skillelinier blev trukket hårdt op. Om forsvarssagen førtes en hårdnakket kamp, og først Adolf Hitler bevirkede at de to partier fik fælles syn på den sag. Udenrigspolitisk lå Højre under for traditionerna fra de slesvigske krige, mens datidens Venstre ensidigt ønskede det bedst mulige forhold til naboen mod syd. Forfatningspolitisk gik Venstre ind for parlamentarism, mens Højre hold fast på den privilegerede valg-ret ligeind-til partiet i 1915 blev reorganiseret som Det konservative Folkeparti. Politisk var tiden op mod århundredeskiftet en ørkenvandring, hvor kamelerne havde drøjt ved at nå til næste oase, og da Venstre nåede sine ønskers mål og dannede sin første regering i 1901, var denne afgørende sejr et Fata Morgana. De stærke mænd fra oppositionens tid

kunne som regerende flertal ikke holde sammen om noget som helst andet, end dette at hævne sig på Højre, som til gengæld kynisk forsøgte at udnytte i den politiske debat, at en af Venstres ministre begik private bedragerier for 15 millioner. Allerede i 1913 gled magten Venstre af hænde og de radikale dannede regering med støtte af det nyopdukkede socialdemokrati. Dette socialistisk-radikale samvirke har varet siden og har med korte afbrydelser besat eller domineret regeringsmagten, mens de to borgerlige partier sled hinanden op i inbyrdes strid.

To gange i tyverne dannede Venstre en mindretalsregering. Det blev Venstres klassiske politik at betragte som givet, at de konservative var tvunget til at tage fuldt ud ansvar for Venstres regering, uden at disse Venstre-regeringer dog behøvede at indrømme de konservative den mindste form for medindflydelse. I 1929 stemte de konservative imod finansloven og bragte Venstres regering til fald. Dermed gled regeringsmakten påny over til den socialdemokratisk radikale koalition, som med stor dygtighed i tiden indtil anden verdenskrig forstod at spille de borgerlige partier udmod hinanden, mens den støt konsoliderede sit eget flertal under ledelse af Stauning og P. Munch.

Venstre-regeringen under Knud Kristensen 1945-47 optog den traditionelle politik med efter evne at

skade den konservative makker og ved det efterfølgende valg var tabet blandt konservative større end fremgangen hos Venstre. Fædrenerven er en belastning.

Er det alt andet end historie? — Har det noget som helst at gøre med dagen og vejen? — Det er da glemt altsammen, mener kan hænde en og anden TV-entusiast. Den gamle gartner kender et sagn om en kaktus, hvis navn er Nattens Dronning. Dens blomst er lige så sjælden, som den er fager; den blomstrer og dufter een eneste nat, og så er den glemt, men stikker man sig en dag på dens torne, så huskes det længe. Selvfølgelig kan en kaktusmark dyrkes om til en urtegård, og dette gælder også den politiske ager, men der skal både vandes og gødes kraftigt, hvis processen skal gennemføres på få år. På det jyske Venstres delegeretmøde i november 1959 berettede en af deltagerne om, hvordan han mistede sin arv ved at gifte sig med en Højremands datter og selv om de fleste af dem, det gik så ilde, nu er døde: lever beretningen om deborgerlige samvirke kan derfor kares kvaler stadig i folkemunde. Det rikteriseres som danmarkshistoriens mest dybtgående brud på den folkelige politiske tradition.

Samvirket kom til verden ved et tilfælde.

Samvirket kom til verden i 1950 gennem en række tilfældigheders

samspil. Det havde stået på ønskesedlen i en årrække hos nogle konservative og hos færre venstremænd, men blev af historiske årsager af de fleste betragtet som en utopi, eller i hvert fald en fjerntliggende eventualitet. Valgresultatet i 1950 vendte op og ned på alle forudsigelser.

Socialdemokratiet led et svidende nederlag og fik sin yderliggående venstreorienterede politik kasseret af vælgerne. I 14 dage forhandlede partiet internt under pres af et voldsomt dilemma. Fagbevægelsen, der havde ansvaret for den yderliggående politik og dermed for tabet af stemmerne, ønskede så længe som muligt at klæbe til magten og indflydelsen, men daværende statsminister Hans Hedtoft — en af tidens største demokrater — ønskede at drage konsekvensen af valget. Hedtoft sejrede — om ikke på sine redelige synspunkter, så på det taktiske synspunkt, at det var klogere at slikke sårene i oppositionens vinterhi.

Det lille radikale parti var afskåret fra at deltage i nogen regeringsdannelse, da partiet ikke ønskede at tage et medansvar for at føre Nato-overenskomsten ud i livet.

Venstre var næststørste parti, men var ved valget gået smerteligt tilbage.

De Konservative var valgets ubestridte sejrherre, men spillede kortene klogt i den politiske l'homme. Først da alt andet havde vist

sig umuligt, tilbød man som den eneste realisable løsning, at de Konservative sejrherre indgik i et samarbejde under ledelse af de besejrede venstremænd. Resultatet blev et næsten treårigt samarbejde om den mest handledygtige regering, landet har fostret efter krigen. Forfatterens opfattelse i så henseende harmonerer desværre ikke helt med vælgerens dom, der lige akkurat gik de borgerlige partier så meget imod, at den gamle regeringsblok mellem Socialdemokrater og Radikale med knebent flertal kom til magten påny. Ved næste valg i 1957 gik denne regering tilbage, men klarede ganske overraskende skærene, idet lederen af Retsforbundet, der var gået til valg på en superliberalistisk politik medvirke til regeringsdannelsen, tik, ikke kunne motstå fristelsen til og dermed overlevde den socialistiske regering endnu den valgperiode, som varer endnu.

Linien blev fastholdt i oppositionsårene.

Efter den borgerlige regerings nederlag i 1953 forsøgte kredse indenfor begge partier at placere skylden for nederlaget hos det andet parti, altså det man ikke selv var medlem af eller valgt af. Efter valget 1957 modtog Venstre fra de Radikale tilbud om dannelsen af en ren venstre-regering uden konservativ deltagelse, og store dele af erhvervslivet og pressen gik ind for denne tanke. Tanken om det frem-

tidige borgerlige samarbejde var imidlertid så befæstet, at et flertal indenfor Venstre foretrak at fastholde en politisk linie fremfor at regere en tid på de radikales nåde.

Gennem seks oppositionsåre er det lykkedes under gensidig hensyntagen og respekt at nærme de to partier stedse mere til hinanden. Vigtigere politiske afgørelser er drøftet indbyrdes mellem de to partier, hvad der som hovedregel har ført til udformningen af fælles standpunkt i Folketinget, og en lang række forslag til beslutninger og love er fremsat i tinget af de to partier i forening.

Fællesprogrammets hovedlinier.

Som den foreløbige kulmination fremstod fælleserklæringen af 4. oktober 1959.

Fælleserklæringen, der må betragtes som et fælles valggrundlag og som en programmerklæring for en kommende borgerlig regering kan i korthed resumeres som følger:

Man agter at standse statens investeringer i boligbyggeriet og i fuldt omfang overlade finansieringen af dette til private låneinstitutioner.

Statens investeringer i næringslivet skal indskrænkes til de områder, som ifølge traditionen er samfundsopgaver. En lang række udgiftslove, hvor staten har påtaget sig at drive bankvirksomhed, skal afvikles snarest. Om fornødent opfordres de private banker

til at oprette et fællesinstitut, som i en overgangsperiode kan påtage sig løsningen af de opgaver, hvor staten indenfor den sidste snes år har trængt de private banker i baggrunden.

Indenfor socialpolitikken tilstræbes det, at den enkelte borger personlig eller gennem privat forsikring skal udrede udgiften til at forsørge sig og sin familie under sådanne mindre og normalt påregnelige ulykker, der rammer enhver, såsom kortvarig arbejdsløshed og sygdom etc. En væsentlig del af den besparelse, statskassen herved opnår, skal benyttes til skattelempler, mens dog en betydelig del af besparelsen skal benyttes til en påkrævet og meget omfattende udvidelse af sociale foranstaltninger, til fordel for dem, der rammes af de store og langvarige ulykker, ikke mindst under invalide- og sinds- sygeforsorgen etc.

Bortset fra de laveste indtægtsgrupper skal alle børnetilskudsordninger afløses af skattelempler, dels gennem en revision af udskrivningsskalaen og dels gennem fradrag for børn, der forsørges i hjemmet, idet der ikke mindst skal ske en væsentlig lempelse af fradragreglerne for børn under uddannelse.

Også på en lang række mindre områder er besparelser bragt i forslag.

Endelig indebærer fællesudtalelsen det meget væsentlige punkt, at den overbalancering af statens bud-

get, der konsekvent har fundet sted en lille snes år, skal opgives, eller i hvert fald væsentligt nedskæres.

Overbalanceringen er for indeværende år anslået til ca. 400 millioner kroner og nettobesparelserne på statens udgifter er anslået til samme beløb. Resultatet bliver et forslag om, at skatterne til staten nedsættes med ca. 800 millioner kroner. Det er hensigten, at denne nedsættelse af indkomstskatten skal komme alle indtægtsgrupper tilgode, idet nedsættelsen for så vidt angår de øverste 10% af skatteborgerne, dog i første omgang bliver af mindre vidtrækkende betydning. Det er endvidere hensigten at foreslå bortfald af statsskatterne på bygninger og muligvis en nedsættelse af statsskatten på erhvervsdrivende selskaber, ligesom formueskatten totalt foreslås afskaffet.

Konkrete forslag om denne meget betydelige skattenedsættelse er under udarbejdelse og vil blive forelagt i Folketinget i vinterens løb. De eksakte tal for statsskattens nedsættelse forventes bekendtgjort for skatteborgerne nogenlunde samtidig med, at selvangivelsen til skattevæsenet udfærdiges af samtlige landets familiefædre i januar måned.

Programmets modtagelse og dets forudsetninger.

Dette fællesprogram har ganske domineret efterårets politiske debat

og har givet anledning til store indtæringerne vanskeligheder indenfor regeringsblokken.

Indenfor erhvervslivet, der i forvejen har sine svære problemer i forbindelse med markedsdannelsen, opstod en direkte chockvirkning. Nogle hilse forslaget med jubel og andre med forskrækkelse. Pudsigt nok skulle der en svensker, dr. Marcus Wallenberg, til at fortælle danske bankfolk, at en sådan politik er vejen frem mod større produktion.

Fra forskellig side har man naturligtvis tegnet inflationens spøgelse og malet hans sorte majestæt på væggen. Det må erkendes, at denne politik er et dristigt brud med alt, hvad der har været god latin gennem tredive år, men ret beset er forslaget såmænd ikke særligt originalt. Det er blot en dansk tillemplig af den politik, der har ført til den store økonomiske fremgang i en lang række europæiske lande med Vesttyskland, England og Frankrig i spidsen.

Programmets økonomiske og politiske forsvarlighed er knyttet til visse forudsætninger. Danmarks valutabalace overfor udlandet er for tiden særdeles gunstig. Det skyldes dels de fordelagtige råvarepriser og dels det gode marked for forædlede industrivarer og landbrugsprodukter, men det skyldes også, at produktionsstigningen i landet i den senere tid har holdt nogenlunde trit med produktionsstigningen i det øvrige Europa. En

vis midlertidig stagnation i valutabedringen må imidlertid imødeses i forbindelse med skattelemplerne, men en meget væsentlig forøgelse af produktiviteten forventes, dels i forbindelse med forslaget om skattenedsættelser, som vil lempe beskattningen af stigende indkomster og dels som følge af den større optimisme i næringslivet, som vil blive det umiddelbare resultat af udvidet privat opsparing og udvidet privat forbrug.

De taktiske spørgsmål.

Den socialpolitisk meget dristige tendens i retning af i højere grad at overlade den enkelte til selvhjælp og selvforsørgelse, bygger rent taktisk på den næsten alle omfattende stigning i reallønnen, som i øjeblikket er i skred og på en mere og mere udbredt menneskelig trang til selv at ville råde efter forgodtbefindende over den størst mulige andel af lønstigningen.

Ved næste valg behøver oppositionen kun at erobre ca. 100.000 vælgere fra regeringsblokken. Dette understreger, at fællesudtalelsen er ment som et positivt handlingsprogram, som partierne er parat til at gennemføre og tage ansvaret for. Chancen for at programmet bliver til virkelighed er mere end fifty-fifty.

Æren for, at den borgerlige valgblok ikke alene kunne opstå med henblik på en regeringsdannelse,

men også kunne befæstes og uddybes under de svære oppositionsår, tilkommer i første række tre personer. I første række har Erik Eriksen som leder af Venstre med stor politisk klogskab og med beundringsværdig taktisk snille formået ikke alene at pacificere sine modstandere indenfor partiet, men også med en enkelt undtagelse at vinde dem til positivt at gå ind for de synspunkter, han så stærkt har gjort til sine. Fra konservativ side har Poul Sørensen og afdøde Aksel Møller ikke haft de samme interne vanskeligheder som Erik Eriksen, men gennem en målbevidst og meget overlegen politisk indsats har de måned for måned formået at tilrettelægge den politiske debat på en sådan vis, at en fælles optræden

i tinget blev den naturlige løsning for begge partier i så godt som alle spørgsmål af videregående politisk betydning.

Ledet af politisk klogskab under en smidig udformning har man bistået af gunstige konjunkturer og med en lille håndsrekning fra passende tilfældigheder formået i Danmark at skabe et regeringsdygtigt borgerligt alternativ til den traditionelle socialdemokratiske regering, til trods for at dette alternativ er opstået stik imod alle historiske forudsætninger.

Det skulle ikke være udelukket, om et tilsvarende alternativ kunne tænkes at opstå også i de relativt få lande i Europa, der endnu mangler en sådan mulighed for borgerlig regeringsdannelse.